

19. — С. 250; ЕУ: Словникова частина. — Л., 1994. — Т. 4. — С. 1529; Медем Н. Ученяя руководства для военно-учебных заведений: Тактика. — СПб., 1837. — Ч. 1. — С. 222; [Бороздна И. П.] Некрология тайного советника и кавалера М. П. Миклашевского. — М., 1847; Чижов Ф. Сообщение из Малороссии: Михаил Павлович Миклашевский // Русская беседа. — 1856. — № 1. — С. 1—50; Лазаревский А. Миклашевские // КС. — 1882. — Август. — С. 243—258; Милорадович Г. М. Михаил Павлович Миклашевский: Портрет // Черниговские губернские ведомости. — 1895. — Ч. 666; Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. — К., 1912. — Т. 3. — С. 490—491; Оглоблин О. Люди старої України. — Мюнхен, 1959. — С. 150—167; Каюк Д., Литвинова Т. Традиції поміщицького господарства Лівобережної та Південної України на початку ХІХ ст. // Заселення Півдня України: проблеми національного та культурного розвитку. — Херсон, 1997. — С. 112—116.

Архіви: НБУВ НАН України. ІР, ф. 71, № 1144—1154, 1179—1185, 1190—1192, 1198, 1201—1204, 1206—1207, 1215, 1217, 1219, 1236; Російський державний історичний архів, ф. 1285, № 182.

Іконографія: Портрет М. П. Миклашевського наведено: Модзалевський В. Л. Малороссийский родословник. — К., 1912. — Т. 3. — С. 490—491; Герб Миклашевських та його опис наведено: Лукомский В. К., Модзалевский В. Л. Малороссийский гербовник.

— К., 1993. — С. 110—111, X.

Д. Г. Каюк.

ОПІЄНКО Іван Іванович (митрополит Іларіон) [крипт. — І., І. О., М. І., О., О-ко; псевд. (бл. 50) — Адвокат, Архієпископ, Архімандрит, Віндзорець, Гемілтонець, Гість, Делегат, Дід Огій, Доктор, Едмонтоновець, І. Івах, І. Іванюк, Іконограф, Історик, Єпископ, Засланець, Кореспондент, Літописець, Михайлівець, Могилянecь, Наддніпрянець, Новоприбулий, Обсерватор, Око, Пошкодований, Православний, Присутній, Прихильник, Протоєрей, Професор, І. Рулька, Свідок, Священик, Студент, Соборянин, Учасник, Учитель, Харківчанин, Холмшак, Читач, Член громади та ін.; 2(14).01.1882, с-ще Брусилів, Радомишльського пов. Київ. губ. (нині смт Житом. обл.) — 29.03.1972, Вінніпег, Канада] — мовознавець, історик, педагог, поет, публіцист, редактор, видавець, книгознавець, бібліофіл, теоретик канонічного права, перекладач Біблії, громад., політ. і релігійний діяч, наук. доробок

якого становить бл. 2 тис. праць.

Н. в сел. родині. Батько — Іван (Рулька), з кантоністів, мати — Євдокія з Петриченків (Титарчуків); дружина — Домініка Данилівна Литвинчук [4(17).01.1882—19.05.1937]; сини — Євген (1908—10), Анатолій (1910), Юрій (1911—86), дочка — Лариса (1921—98).

Поч. освіту О. здобув у Брусилівській 4-річній міністерській школі (1892—96), де почав писати вірші рос. мовою, зокрема, поему "Женитьба в школе, или Сказка о том, как Петриченко женился постом" (1895). У 14 років успішно склав іспити до Київ. військово-фельдшерської школи, навчання в якій було безкоштовним (1896—1900). У червні 1897 у рубриці "Сообщения из волостей" з'явилася його перша публікація "Из мест Брусилова, Радомысльского у. Киевской губ. (от кр-на Ивана Огиенка)" ("Сельский Вестник", 1897, 1 июня, Санкт-Петербург). Разом з однокласником Ю. Придворовим (поетом Дем'яном Бедним) редагував шкільний рукописний місячник "Моя бібліотека", де вмещував свої вірші (1899—1900). Після закінчення військово-фельдшерської школи три роки працював фельдшером у відділенні психічних та нервових хвороб Київ. військ. госпіталю. 1903 при Острозькій класичній гімназії О. склав іспити на атестат зрілості (матуру). Залишив військ. службу із зобов'язанням вступити на медичний ф-т ун-ту св. Володимира в Києві. Записався на мед. ф-т, але лекції слухав на історико-філологічному. 1904 О. залишив

мед. ф-т і офіційно став студентом історико-філологічного ф-ту. Був Кирило-Мефодіївським стипендіатом, що давало йому право на безкоштовне навчання (1904—09).

З 1905 почав друкувати укр. мовою дописи, замітки, рецензії тощо. Співробітник київ. "Громадської думки", згодом "Ради". Був автором, коректором, перекладачем, редактором "Записок Українського наукового товариства в Києві", очолюваних М. С. Грушевським і В. М. Перетцем. Його праці друкувалися в "Записках наукового товариства імені Шевченка" ("ЗНТШ"), "Літературно-науковому вістнику", виходили окремими виданнями. З 1907 — співробітник, з 1909 — дійсний член Укр. наук. т-ва у Києві, чл.-кор. Імператорського т-ва любителів стародавньої писемності (1912), член Істор. т-ва Несторалітописця (1912). Входив до складу архівної комісії київ. відділу Імператорського рос. воєнно-істор. т-ва (1913), відділу "Старий Київ" при Київ. художньо-промислово-му і наук. музеї ім. Миколи II (1912). Був членом-співзасновником "Семінарію російської філології" на чолі з проф. В. Перетцем (1907—14). 1909 закінчив Київ. ун-т, отримав диплом I ступеня. Дипломну роботу "«Ключ розуміння» Іоаникія Галятовського" захистив як магістерську дисертацію (1915). Крім основних держ. випускних іспитів, О. склав додаткові екзамени на звання учителя гімназії і прогімназії. 1912 закінчив Вищі пед. курси. Вчителював у київ. школах та гімназіях.

Професорський стипендіат від 1911. Прагнути допомогти своїм землякам у здобутті освіти, О. Заснував у Брусиліві вищу поч. школу, став її почесним куратором (1915—16).

1917 вступив до Укр. партії соціалістів-федералістів (1917—19). Читав лекції в ун-ті, на учительських курсах для інструкторів і вчителів шкіл, жіночих курсах у Київ. духовній академії. Один з організаторів Укр. нар. ун-ту, секретар історико-філол. ф-ту, член ред. комісії з організації вид-ва "Вісника Українського народного університету", професор (1918). Співзасновник Укр. науково-пед. академії. Входив до складу комісії з організації мережі вищих навч. закладів в Україні при Укр. нар. ун-ті. Активний учасник першого етапу формування Укр. академії наук, входив до складу делегації Укр. наук. т-ва у Києві для ведення переговорів з міністром освіти М. П. Василенком, підкомісії з придбання друкарні для Укр. академії наук. Голова правописної комісії (1918), член т-ва шкільної освіти у Києві, ради Ген. секретарства справ освітніх (з січня 1918 — М-во освіти) Укр. Центр. Ради (з 1917). Брав участь у розробці законопроектів з організації вищої школи, працював над перетворенням Київ. ун-ту на державний, обраний професорською радою ун-ту на посаду в. о. ректора майбутнього Кам'янець-Подільського держ. укр. ун-ту. Видав багато підручників, ін. праць.

О. — фундатор, перший ректор і водночас професор кафедри укр.

і давньої церковнослов'ян. мов, засновник фундаментальної б-ки Кам'янець-Подільського держ. укр. ун-ту, відкритого 22.10.1918, директор гімназії для дорослих при ун-ті, член "Просвіти", "Кирило-Мефодіївського братства", голова Червоного Хреста у Кам'янець-Подільському, міністр освіти й мистецтва уряду УНР (6.01—26.04.1919), міністр культів (ісповідань) (15.09.1919—30.09.1922). На час тимчасової еміграції укр. уряду з Кам'янця вся повнота виконавчої влади на теренах України була надана О., який став головуповноваженим міністром (15.11.1919—31.10.1920). Голова Малої ради міністрів Держ. центру УНР в екзилі [4.04—16.06(?) 1921]. Один з фундаторів Книжкової палати України. Ініціатор видання "Вісника Міністерства ісповідань УНР" (1919—21), засновник, видавець і редактор вид-ва "Українська автокефальна церква" (квітень 1921—квітень 1922). Голова оргкомітету по відзначенню свята злуки укр. земель на Софіївському майдані у Києві (22.01.1919), голова комісії по допомозі укр. біженцям (1920), голова Укр. т-ва допомоги емігрантам-українцям та їх родинам (1921—25).

У Кам'янці запобіг знищенню значних масивів архівних фондів, був організатором архівного буд-ва в Україні. При Кам'янець-Подільському ун-ті створив архівну комісію, прагнув створити у вузі і наук. істор. архів.

В еміграції жив у Тарнові (1920—22), Винниках (1922—24), Львові (1924—26). На життя заро-

бляв вчителюванням. З 1923 — член НТШ у Львові (філол. та бібліографічна секції). 26.11.1925 Сенат Варшавського ун-ту обрав О. професором православного відділу теологічного ф-ту кафедри давньослов'ян. мови та палеографії. Співзасновник і редактор неперіодичного видання ф-ту "ЕЛПІС" (1926—32), науково-популярного історико-культурологічного альманаху "Визволення України" (1932). Учасник багатьох наук. конференцій славістів та філологів.

1930 обраний членом Собору правосл. церкви, невдовзі — заст. голови передсоборного зібрання і членом комісії у справах внутр. парафіяльного та монастирського життя. Голова т-ва допомоги укр. студентам високих шкіл у Варшаві (1929—31), член дорадчої колегії при Варшавській публічній б-ці, комісії по підготовці видання джерел про життя і діяльність Кирила і Мефодія (з 1934), Польс. мовознавчого т-ва (1931), співробітник Ін-ту для дослідів нац. справ у Варшаві (з 1926). 31.10.1932 втратив роботу в ун-ті.

1931 чехослов. ун-т у Брно за працю "Українська літературна мова XVI ст. і Крехівський Апостол 1560 р." присвоїв О. ступінь доктора філософії. З січня 1933 по вересень 1939 у Варшаві виходив заснований і редагований О. журн. "Рідна мова", присвячений вивченню укр. мови. При журналі виходила науково-популярна "Бібліотека «Рідної мови»". Саме в ній, після публікації в журналі, вийшла "Наука про рідномовні

обов'язки" (1936), основоположником і автором якої був О.

1935—37 О. видавав науковоліт. місячник "Наша культура" присвячений вивченню укр. культури. Як професор теологічного ф-ту опублікував багато наук. праць. У 1917—40 перекладав Біблію укр. мовою. У 1937 вийшли у Львові чотири Євангелії, Новий Заповіт та Псалтир, переклад усієї Біблії було закінчено 11.07.1940.

Восени 1939 О. рекомендовано на посаду холмського єпископа 19—20.10.1940 Собор єпископів Автокефальної правосл. церкви в Краківському генерал-губернаторстві висвятив удівця О. в єпископа Іларіона з титулом "Архієпископа Холмського і Підляського" О. доклав багато зусиль, щоб ввести живу укр. мову до вжитку у церкві. Заснував духовну семінарію, Консисторію із усім складом церк. речей, б-ку, друкарню, двотижневик "Звіdomлення з Холмсько-Підляської єпархії". 1941 О. був обраний архієпископом київським і митрополитом усієї України, але нім.-фашист. окупац. влада не допустила його до Києва. Почесний титул митрополита Холмсько-Підляської єпархії О. надано Собором єпископів Варшав. митрополії 16.03.1944.

1944 О. евакуювався, жив у монастирях Польщі, Словаччини, Австрії. У 1945—47 перебував у притулку-шпиталі "Бетань" у Лозанні (Швейцарія), де заснував вид-во "Наша культура", видав низку поем, політ. біографію гетьмана Богдана Хмельницького.

19.09.1947 на запрошення пра-

восл. укр. громади собору св. Покрови у Вінніпезі прибув до Канади. Очолював паству до 1951 — року надзвичайного Собору Укр. греко-правосл. церкви в Канаді, на якому 8.серпня правлячим першоієрархом церкви було обрано митрополита Іларіона (Огієнка). Відтоді він мав титул “Митрополит Вінніпега і всієї Канади”. Завдяки О. УГПЦ стала відтоді митрополією. О. займався допомогою акцією українцям-емігрантам. З його ініціативи було створено “Митрополитальний комітет опіки над скитальцями” при соборі св. Покрови. 1948 з його ініціативи засновано укр. парафіяльну та недільну школи, літні українознавчі курси. На кошти пожертвувачів і власні видавав нар. христ. місячник “Слово істини” (1947—51), наук.-популярний місячник укр. культури “Наша культура” (1951—53), місячник укр. богословської думки і культури, орган укр. наук. богословського т-ва “Віра й культура” (1953—67). Фундатор і незмінний голова Укр. наук. богословського т-ва (з 15.01. 1954).

Вірний істор. принципу соборноправності в укр. православ'ї, для розв'язання орг., канонічних, теор. та ін. питань О. створив Собор єпископів. На семи Соборах (1952—72) обирали єпископів, надавали звання і титули служителям культу, з'ясовували сутність правосл. і католицького екуменізму, знімали анафему з гетьмана І. Мазепи, приймали звернення до мирян з нагоди святкування ювілейних дат. Собор вирішив: бого-

службовою мовою у правосл. Церквах Канади є українська.

Завдяки діяльності митрополита Іларіона УГПЦ у Канаді посіла першість серед усіх правосл. церков амер. континенту. 28—30. 04.1960 з ініціативи митрополита Іларіона було складено й проголошено Акт духовного єднання усіх трьох автокеф. правосл. церков-митрополій: УГПЦ в Канаді, УПЦ в США та УАПЦ на чужині.

Авторитет митрополита Іларіона був настільки високий, що саме його запросили відслужити молебень під час освячення у 1962 першого пам'ятника Т. Шевченку за межами України, встановленого неподалік парламенту провінції Манітоба в м. Вінніпезі.

Крім виконання душпастирських функцій, О. до кінця свого життя був науковцем, педагогом, просвітителем. Серед майже 50 ґрунтовних наук.-богословських монографій, написаних у цей час, справжніми перлинами нац. духовності є такі праці, як “Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її” (1953), “Іконоборство” (1954), “Українська церква за часів Богдана Хмельницького. 1647—1654” (1955), “Книга нашого буття на чужині” (1956), “Преподобний Іов Почаївський” (1957), “Князь Костянтин Острозький і його культурна праця” (1958), “Святий Димитрій Туптало” (1960), “Дохристиянські вірування українського народу” (1965). Митрополит Іларіон — основоположник нац. науки — патрології (науки про працю й богословську науку отців укр. церкви),

багатотомного видання “Українська патрологія” (1965). У 1962 Британське біблейське т-во у Лондоні видало укр. мовою Біблію в перекладі О.

Митрополит Іларіон відчував гостру нестачу освічених та ідейних кадрів духовенства, у вихованні яких вирішальне значення надавав вищій школі. Заснована 1947 у Вінніпезі Колегія св. Андрія за часів митрополита Іларіона набула всемер. значущості. Тривалий час деканом її богословського ф-ту був сам митрополит. Колегія готувала кандидатів у священники і проповідників укр. громад. Вона надавала ступінь бакалавра та магістра богослов'я. 1962 Колегія св. Андрія як самостійна навчально-наук. одиниця увійшла до складу Манітобського ун-ту.

Владика — ініціатор і засновник Науково-богословського т-ва у Канаді, до співпраці в якому залучив багатьох відомих богословів, учених. Від 1963 — почесний професор відділу славістики Манітобського ун-ту. Його було обрано дійсним членом НТШ (в еміграції), УВАН, Британського і Закорд. т-ва у Лондоні, Ін-ту дослідів Волині у Вінніпезі. Поза увагою митрополита Іларіона не залишалася діяльність таких укр. культур. і освітницьких інституцій, як Укр. ін-т Петра Могили (Саскатун), Ін-т св. Володимира (Торонто), Ін-т св. Івана (Едмонтон) та ін.

Подвижницька праця вченого, педагога, громад., політ. і релігійного діяча була перервана смертю.

Поховано митрополита у православної секції цвинтаря “Глен Іден” у Вінніпезі.

О. (митрополит Іларіон) залишив велику книгозбірню, що налічує понад 20 тис. томів, та архів — свідоцтво епохи, живої думки укр. духовної еліти і богеми, зафіксованої в епістолярії, різних документах, неопубл. творах.

Тв.: Брусилівська св. Воскресенська замкова церква: Істор. очерк. — К., 1914; Світовий рух за утворення живої народної національної церкви. — Тернів, 1921; Українська мова як мова богослужбова. — Тернів, 1921; Початок християнства серед українського народу. — Варшава, 1925; Історія українського друкарства. — Львів, 1925. — Т. 1; Костянтин і Мефодій, їх життя та діяльність. — Варшава, 1927—1928. — Ч. 1—2; Історичний словник української мови. — Варшава, 1931; Відмежування пам'яток українських від білоруських. — Жовква, 1934; Українська церква. — Прага, 1942. — Т. 1—2; Як жити на світі. — Холм, 1943; Живімо правдою! — Холм, 1944; Праця — то ціль нашого життя. — Холм, 1944; Ідеологія української церкви. — Холм, 1944; Політична праця Богдана Хмельницького. — Париж, 1947; Приєднання церкви української до московської в 1686 р. — Вінніпег, 1948; Історія української літературної мови. — Вінніпег, 1949; Українська церква за час Руїни (1657—1687). — Вінніпег, 1956; Таїнство хрещення православної церкви. — Вінніпег, 1956; Фортеця православ'я на Волині: Свята

Почаївська Лавра. — Вінніпег, 1961; Словник шевченкової мови. — Вінніпег, 1961; Релігійність Тараса Шевченка. — Вінніпег, 1964; Служити Народові — то служити Богові. — Вінніпег, 1965; Слово про Ігорів похід. — Вінніпег, 1967; Рятування України. — Вінніпег, 1968.

Лит.: Заїкін В. Проф. Іван Огієнко як церковний діяч і як учений. — Варшава, 1925; Науковий збірник у 30 річницю наукової праці проф., д-ра І. Огієнка / За ред. І. Коровицького. — Варшава, 1937; Людина праці: 60-ліття з дня народження Високопреосвященнішого владики Іларіона... — Холм, 1941; Людина праці: Десятиліття архіпастирської праці митрополита Іларіона // Слово істини. — Вінніпег, 1950. — Ч. 1—2 (37—38); Онуфрійчук Ф. Книгозбірня митрополита Іларіона. — Вінніпег, 1963; Кондра П. А. 25-ліття архіпастирської праці // Віра й культура. — Вінніпег, 1965. — Ч. 9 (141); Шляхом науки і праці: До 85-річчя митрополита Іларіона // Там само. — 1967. — Ч. 11—12 (162); Стус Іван. 25-ліття архіпастирського служення Блаженнішого Владика Митрополита Іларіона // Там само. — 1965. — Ч. 2 (146); Жалобна книга в пам'ять митрополита Іларіона. — Вінніпег, 1973; Степовик Д. Іван Огієнко // Літ. Україна. — 1992. — 16 січ.; Качкан В. А. Я все життя орав та сів: Про етнокультурний пласт І. Огієнка // Вітчизна. — 1993. — № 2; Колодний А., Кирюшко М., Филипович Л. Митрополит Іларіон. — Л., 1993; Тимошик М. Гол-

гофа Івана Огієнка: Українознавчі проблеми в державотворчій, редакторській та видавничій діяльності. — К., 1997; Тіменик З. Іван Огієнко (митрополит Іларіон), 1882—1972: Життєписно-бібліографічний нарис. — Л., 1997; Марушкевич А. Науково-педагогічна спадщина Івана Огієнка. — К., 1998; Тюрменко І. Державницька діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона). — К., 1998; Ляхоцький В. Просвітитель. — К., 1999.

Архіви: ЦДАВО України, ф. 1871, 1072, 1235, 1429, 2052, 2201, 2582, 3563, 3695, 3696, 3830, 3864, 3876, 3878, 4001, 4424, 4463, 4465; ЦДАМЛМ України, ф. 1294; ДАК, ф. 16, 80, 173, 182, 936; ЦДКФФА України, од. зб. 0., 7722; ІЛ. ВР, ф. 3, 59; ЦДІАЛ України, ф. 201, 309, 310, 344, 357, 358, 359, 361, 362, 376, 379, 384, 388, 5813, 684, 771; Держархів Львів. обл., ф. 306; ЛНБ. ВР, ф. 11, 29, 34, 232; Національний музей у Львові, П. 519; Філіал держархіву Хмельницької обл. у м. Кам'янці-Подільському, ф. Р. 582.

В. П. Ляхоцький.

ОГЛОБЛИН (Оглоблін) Олександр Петрович [24.11 (6.12).1899, Київ — 16.02.1992, Лудлов, штат Массачусетс, США] — історик, архівіст.

Н. у дворянсько-козацькій родині. Батько — Михайло Миколайович Мезько (1870—1938), походив із козаків Новгород-Сіверського пов. на Чернігівщині. Виховувався в заможній купецько-міщанській родині Оглобліних.